

Отримані результати створюють передумови для подальших досліджень міських агломерацій у контексті стійкості та адаптивності до потужних викликів в умовах багатфакторної невизначеності, подальших глобальних впливів тощо. Запропоновані методологічні підходи можуть бути використані у стратегічному плануванні, формуванні перспективних програм та стратегій повоєнного відновлення та розробці адаптивних моделей регіонального розвитку.

Список використаних джерел: 1. Haken H. Information and Self-Organization A Macroscopic Approach to Complex Systems. Berlin-Heidelberg : Springer, 2006. 258 p. 2. Kravchenko K. Research of urban agglomerations from the position of a synergetic approach. *Human Geography Journal*. 2024. Vol. 37. P. 111–129. 3. Kravchenko K. Human-geographical research perspectives of urban agglomerations: Understanding sustainability in the context of adverse external impact. *Економічна та соціальна географія*. 2024. № 92. С. 77–92. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2024.92.77-92>. 4. Kravchenko K., Niemets K., Sehida K., Niemets L., Suptelo O. Methods and approaches of determining the boundaries of agglomerations (basic case Kharkiv region). *Human Geography Journal*. 2020. Vol. 28. P. 5–16. 5. Kravchenko K., Niemets L., Sehida K. (2024). War consequences and prospects for post-war reconstruction (case of Ukrainian urban agglomerations). *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series: Geology. Geography. Ecology*. 2024. № 61. Article 16. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2024-61-16> 6. Niemets K., Sehida K., Niemets L., Kravchenko K., Kobylin P., Telebienieva I., Kliuchko L. Methodology of human-geographical researches: contemporary approaches and methods. *Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Geology, Geography Ecology"*. 2022. № 56. P. 143–158. 7. Інформація: природа, людина, суспільство (суспільно-географічні аспекти) : кол. монографія / за ред. Л. М. Немець, К. В. Мезенцева. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 408 с. 8. Кравченко К. О. Структурно-інформаційна модель міської агломерації (на прикладі Харківської агломерації). *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 8–9 лист. 2024 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 85–87. 9. Немець Л. М. Стійкий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : монографія. Харків: Факт, 2003. 383 с.

УДК 911.3

Нікон Ольга

olya.lutsk2003@gmail.com

Науковий керівник: докт. геогр. наук, проф. С. О. Пугач

puhachserhiy@gmail.com

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЦЕПЦІЙНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВДОСКОНАЛЕННІ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ

У сучасному міському плануванні зростає потреба в підходах, що враховують не лише технічні параметри, а й повсякденний досвід, емоції та сприйняття мешканців. Перцепційний підхід у цьому контексті виступає як інструмент залучення громади та переосмислення простору як живого соціокультурного організму.

Перцепційний підхід у суспільно-географічних дослідженнях міського простору не є окремим методом проектування, а радше підходом до залучення мешканців у процес планування та розвитку міста. Він базується на вивченні того, як люди сприймають, відчувають і взаємодіють із міським середовищем, що дає змогу врахувати локальні знання та досвід користувачів простору при прийнятті рішень [4].

На відміну від традиційного планування, яке часто орієнтоване на технократичні норми, цей метод враховує емоційні, соціальні та культурні аспекти. Наприклад, дослідження архітектора, автора книги «Міста для людей», Яна Гейла демонструє, що вулиці з візуально привабливими фасадами та зонами для спілкування разюче збільшують соціальну активність порівняно з монотонними просторами. В Україні такий підхід використовують понад 10 років, але зараз він набуває більшої популярності для розуміння актуальних проблем певних міських просторів [9; 11; 12].

Ключова ідея перцепційного підходу – це створення міста «для людей», де рішення приймаються з урахуванням думок мешканців. До прикладу, у 2020 р. у Львові, через онлайн-опитування виявили, що респонденти бажають більше зелених зон у центрі міста, що стало основою для редизайну площі Ринок [3]. Проте на практиці такі ініціативи часто зіштовхуються з економічними інтересами: забудовники чи місцева влада має за пріоритет прибутковість, а не комфорт. Попри все навіть найкращі проекти гинуть, якщо вони не приносять доходу бюджету. Звичайно, бюджет є основою для розвитку, без першого не існуватиме й другого, проте, це працює й у реверсну сторону.

Незважаючи на значний потенціал, перцепційний підхід часто критикують, вважаючи його просто ілюзією комунікації. Якщо акцентувати увагу на тому, що послуги з покращення міста проводить міська влада (яка виступає ініціатором цього підходу), то виникають проблеми. Зокрема, це стосується комунікації між місцевою владою та мешканцями міст. За даними опитувань, у різних містах, досить малий відсоток мешканців, які готові брати участь у громадських обговореннях, знають за міські ініціативи тощо [2]. Проте відсоток недовіри до влади високий. З іншого боку, самі органи місцевого самоврядування рідко розглядають запити громади, через неправильні формулювання, або взагалі хибні твердження, зосереджуючись на глобальних завданнях. Це створює ілюзію неефективності перцепційних методів, хоча корінь проблеми – у системній байдужості обох сторін.

Відсутність діалогу між владою та громадою породжує патерналізм: мешканці звикають до ролі «спостерігачів», а державні службовці – до ролі «вирішувачів». Часто лише кілька осіб відвідує громадські слухання, навіть коли їх анонсують у соціальних мережах [3; 6; 8]. Це посилює стереотип «нам ніхто не допоможе», а влада, не отримуючи зворотного зв'язку, втрачає мотивацію для комунікації. Як наслідок, міста наповнюються «рішеннями-привидами» – парками без лавок чи велодоріжками, якими не можна користуватися, тощо. Часто мешканці навіть не знають про те, що такі обговорення взагалі проводяться, адже інформаційна підтримка цих процесів залишається недостатньою. Повідомлення про громадські слухання чи консультації розміщують на офіційних сайтах, які мало хто відвідує, або у вузьких групах у соцмереж, що обмежує охоплення й знижує рівень залученості населення загалом. Це свідчить про системну проблему в комунікації між владою та громадою, що додатково посилює відчуження та пасивність мешканців щодо участі у міському плануванні [6].

Навіть коли влада закликає до діалогу, механізми часто залишаються недостатньо відкритими та доступними для широкого кола мешканців. Запрошення публікують на офіційних сайтах, які відвідує лише незначна частина населення, а спроби активізувати участь через соцмережі супроводжуються хвилею критики без конструктивних пропозицій [1; 3]. Це пов'язано з низькою культурною довірою: люди вважають, що їхня думка нічого не змінить й обирають пасивний протест замість діалогу.

Молоде покоління зараз, в тому числі, через повномасштабне вторгнення, більше відчуває важливість власної думки та бажає втрутитись в те, що для них неправильно. Таке побажання треба враховувати та використовувати як основу для майбутнього більш свідомого населення. Для молоді методи, схожі з перцепційним,

стають мостом до участі в плануванні. Воркшопи із застосуванням різних інструментів (мапування, польові дослідження, дизайн-сесії тощо) або квести з оцінки міських просторів залучають багато учасників віком 18–30 років. Це демонструє, що молоде покоління готове взаємодіяти, якщо процес супроводжується сучасними інструментами та прозорістю, легкістю інформації. Крім того, молоді архітектори та урбаністи, які працюють із перцепційними методами, стають посередниками між громадою та владою, зменшуючи розрив у комунікації [5-7; 10].

Перцепційний аналіз дає змогу виявити «невидимі» проблеми. До таких проблем можуть належати не лише очевидні речі, як незручні пішохідні переходи чи недостатнє освітлення, а й більш комплексні питання, пов'язані з соціальною безпекою, ідентичністю району або ж відсутністю можливостей для розвитку малого бізнесу. Наприклад, часто у містах, навіть після створення сучасної інфраструктури в певному районі, люди можуть уникати його через відчуття небезпеки або відсутність міцних соціальних зв'язків та довіри між мешканцями. Це може бути пов'язано як з недостатнім рівнем освітлення у вечірній час, так і з тим, що простір не сприяє взаємодії між людьми саме в тій місцевості (одна місцевість – скупчення людей, друга – бажання більш усамітнитись).

Впровадження перцепційного підходу змінює динаміку відносин. У містах ЄС, де громадські слухання проводяться навіть із використанням VR-технологій, рівень задоволеності рішеннями влади вищий, ніж в Україні. Коли люди бачать, що їхню думку враховують – зменшується соціальна напруга (наприклад, додають та корегують наявні пандуси за запитом маломобільних громадян; змінюють дитячі майданчики, оновлюючи ігрові елементи, тощо). Крім того, прозорість процесів приваблює молодих фахівців до міської адміністрації, руйнуючи стереотип про «державну службу як болото» [13; 14].

Окрім вищевказаного, впровадження таких практик відповідає європейським тандартам. Згідно з угодою про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язана розвивати участь громадян у прийнятті рішень. Для прикладу, у сусідній Польщі з 2015 р. будь-який проект реконструкції вулиці супроводжується публічними дебатами, що зменшило кількість судових позовів від мешканців [15]. Для України це не лише виклик, а й шанс виховати громадянську свідомість.

Перцепційний підхід є комплексним інструментом, який не лише трансформує міський простір у комфортне середовище для життя, а й сприяє системним змінам у соціальній, економічній та культурній сферах міста. Він допомагає:

- створювати простори, що відповідають реальним потребам мешканців;
- знижує ризик марних інвестицій у непопулярні або невикористовувані об'єкти;
- формує умови для більш ефективного та прозорого управління містом;
- певним чином зменшує соціальну напругу;
- підвищує рівень довіри між владою й мешканцями;
- стимулює розвиток громадянської активності;
- формує відчуття спільної відповідальності за простір.

Отже, перцепційний підхід, загалом, охоплює не лише фізичну трансформацію простору, а й стимулює соціальні, культурні та управлінські зміни, що разом формують сталий і гармонійний розвиток міських спільнот. Як зазначає швейцарський урбаніст Урс Томанн: «В Україні міста не сприймають за міста. У них вкладають абстрактний, чисто механічний сенс, де все живе окремо від іншого, а не як єдиний організм, у якому всі маленькі проблеми пов'язані між собою. Тут, в Україні, рішення ухвалюються окремо від усіх проблем» [7]. Саме тому перцепційний підхід, будучи напряду пов'язаним із комунікацією з мешканцями, може стати ключовим інструментом для зміни цієї ситуації.

Список використаних джерел: 1. Алексеева Є. Громадські слухання у процедурі оцінки впливу на довкілля: аналіз практики та рекомендації із вдосконалення: аналітичний документ на основі методу аналізу кейсів. МБО «Екологія-Право-Людина». Львів, 2019. 30 с. URL: https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/OVD_kejsy_analit_10.07.19-1.pdf 2. Базове опитування мешканців міста Житомир для моніторингу впровадження Концепції інтегрованого розвитку міста. URL: <https://2030.zhitomir.ua/wp-content/uploads/2022/08/f3dae9a34d5ae776e1e7ef12d4311820.pdf> 3. Взаємодія в культурі: очікування інституцій, середовищ і містян. *Інститут стратегії культури*. URL: <https://isc.lviv.ua/vzayemodiya-v-kulturi/> 4. Влах М., Гудзеляк І. Перцепційний підхід у суспільно-географічних дослідженнях міського простору (на матеріалах Львова). *Економічна та соціальна географія*. 2019. Вип. 82. С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2019.82.50-56>. 5. Зібрали ідеї щодо відновлення дитячої залізниці у Луцьку: що далі? *Algorytm NGO*. URL: <https://algorytm.ngo/articles/zibraly-ideyi-shchodo-vidnovlennia-dytiachoyi-zaliznytsi-u-lutsku-shcho-dali>. 6. Локальна ідентичність: посібник для представників органів місцевого самоврядування / за заг. ред. І. Бекешкіної, О. Герасим'юк. Київ : Програма Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні», 2018. 148 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/451/web_book_Lokalna_identich-PRN_148x210_2-e-v.pdf 7. Міська школа урбаністики: як у Києві навчають змінювати міста. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/12/151209_urban_school_kyiv_ko. 8. Сич О. А. Ревіталізація як механізм забезпечення сталого розвитку міст. *Європейські перспективи*. 2016. № 1. С. 27–33. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/evpe_2016_1_6.pdf 9. Якими мають бути парки Львова: результати опитування мешканців. *Львівська міська рада*. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/science-and-health/ecology/295293-yakymy-maiut-buty-parky-lvova-rezultaty-opytuvannia-meshkantsiv>. 10. Які проєкти можуть змінити Луцьк: що радять бельгійські урбаністи у співдії з лучанами. *Алгоритм дій*. URL: <https://algorytm.ngo/articles/iaki-proyekty-mozhut-zminyty-lutsk-shcho-radiat-belhiyski-urbanisty-u-spivdiyi-z-luchanamy> 11. Binka B., Čech M., Činčera J. The Oasis of Peace? Social Perception of Urban Parks from the City-Dwellers' Perspectives. *Sustainability*. 2022. 14(18). 11460. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141811460>. 12. Park 2018: Survey and Workshop Results. *Better Sykhiv*. URL: <https://bettersykhiv.org/2019/06/23/park-2018-survey-and-workshop-results/>. 13. Portman M. E., Natapov A., Fisher-Gewirtzman D. To go where no man has gone before: Virtual reality in urban planning. *Computers, Environment and Urban Systems*. 2015. Vol. 54. P. 376–384. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compenurbysys.2015.05.001>. 14. I've been to Hårnösand and seen the future of urban planning through a VR headset – and it will soon be everywhere. *URBACT*. URL: <https://urbact.eu/articles/ive-been-harnosand-and-seen-future-urban-planning-through-vr-headset-and-it-will-soon-be>. 15. BPIE. Building Renovation: A Key to Europe's Future. Brussels : Buildings Performance Institute Europe, 2018. 56 p. URL: <https://bpie.eu/wp-content/uploads/2018/06/merged-1.pdf>.

УДК 911.3

Маляренко Костянтин

kostiantyn.maliarenko@student.karazin.ua

Науковий керівник: докт. геогр. наук, проф. К. Ю. Сегіда

kateryna.sehida@karazin.ua

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ДО ПИТАННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

З початку збройної агресії Росії проти України у 2014 р., а особливо після початку повномасштабного вторгнення у 2022 р., питання стійкості економічного потенціалу країни та її регіонів набуло нової актуальності. Економіка України